

DAROVEC, Peter (ed.): K DIELU PAVLA VILIKOVSKÉHO. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2017. 181 s.

Peter Tollarovič

Zborník *K dielu Pavla Vilikovského* je knižným výstupom rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 6. apríla 2016 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v réžii Katedry slovenskej literatúry a literárnej vedy. Podnetom k podujatiu bolo 75. výročie narodenia prozaika, ktorý publikuje už viac ako 55 rokov. Katedra tak voľne nadviazala na nedávny obdobný projekt o diele rovnako súčasného autora-básnika Štefana Strážaya. Po úvodnom prepise príhovoru dekana fakulty prof. Jaroslava Šušola nasledujú samotné príspevky v takom poradí, v akom odznegli na konferencii.

Editorom zborníka je Peter Darovec, autor monografie *Pavel Vilikovský*, z ktorej čerpala viac ako polovica autorov zborníka. Darovec v príspevku *Odchádzanie duše 1 a 2* sleduje nevšednú myšlienkovú spojitost' i časovo vzdialených textov autora. Príkladom je vzťah muža k dvom exponovaným ženám, k matke (*Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch*) a manželke (*Letmý sneh*), v ktorých je stvárnené ich „odchádzanie.“ Darovec uvádza, že táto téma rezonovala v slovenskej literatúre už v osemdesiatych rokoch v poézii (Mihálik) a rovnako v čase vydania *Letného snehu* tiež v próze (Farkašová, Rozner, Šikulová). Mení sa však prístup k tomuto problému: „Zatiaľ čo v novele *Kôň na poschodí, slepec vo Vrábľoch sa proti starobe bojuje umieraním (nanebovzatím)*, v *Letnom snehu sa staroba akceptuje a žije – najmä preto, že rozprávač tohto textu s ňou už má svoju skúsenosť*“ (s. 65).

Úvodný príspevok Jany Kuzmíkovej *Cítanie ako kognitívne hladisko Vilikovského prózy* svojím záberom presahuje hranice literárnej vedy a pokúša sa objasniť vplyv jednotlivých citových podnetov na celkovú čitateľskú percepciu Vilikovského próz. Autorka svoje zistenia dokladá podrobnou interpretáciou úvodu poviedky *Pán spomienok* (zo zbierky *Čarovný papagáj a iné gýče*). V závere príspevku upozorňuje, že kognitívna literárna veda môže nájsť uplatnenie v rámci Vilikovského obsiahleho diela.

Krátky, no informačne nasýtený príspevok Fedora Matejova nazvaný *Ešte raz paralipomena k Eskalácii citu I P. Vilikovského* ponúka vlastne päť interpretačných bonbónikov, ktorými ďalej odкрýva túto svoju prózu. V poslednej interpretácii poukazuje na rovnomennosť textu a Brunovského grafiky.

Valér Mikula v štúdiu *Vilikovský lyrik* s podtitulom *Skica neintertextuálna okrem iného* definuje, v čom tkvie Vilikovského jedinečnosť už v súradniciach prózy polovice šesťdesiatych rokov: „*Pár rokov po emocionálnom Šikulovi, zvýznamňujúcom nevýznamné, však príde ironický Vilikovský, znevýznamňujúci významné*“ (s. 33). Mikula odpovedá i na symptomatickú otázku, prečo je Vilikovského dielo živé a čitateľsky populárne aj v dnešnej dobe: „*Lebo zdá sa, že existovali dve generácie šesťdesiatych rokov – jedna staršia, ktorá bola ich aktérom a ktorá ich humanizovala v ešte živšej spomienke na nehumánne päťdesiate roky, a mladšia, ktorá sa*

394 *nenechala až tak fascinovať víziou spoločnosti s ľudskou tvárou – skôr uhranúť tou neľudskou. (Možno práve to vysvetľuje Vilikovského aktuálnosť aj v postmodernej dobe)*“ (s. 34). Autor ďalej vyfiltroval bázu Vilikovského próz od zdanlivo podobných autorov (Hrúz, Blašková).

Vilikovského príbehy umierania je názov príspevku Petra Zajaca, editora Vilikovského diela, v ktorom poukázal na ambivalentné zobrazenie obdobných motívov Vilikovského poviedok i dlhších textov, v ktorých osciluje medzi paródiou a vážnym zobrazením zložitej existenciálnej situácie. Príspevok člení na päť odsekov, ktoré i časovo pokrývajú Vilikovského tvorivé aktivity od raných poviedok až po román *Letný sneh*. Zajac tiež odкрýva viacero medziliterárnych súvislostí Vilikovského prác (Gustave Flaubert: *Citová výchova*, Julian Barnes: *Roviny života*).

Prekladaniu Vilikovského do češtiny sa venuje Lubomír Machala v príspevku *Opravidické preklady? Aneb jak se v poslední době překládají prózy Pavla Vilikovského do češtiny*. V ňom reflektuje najmä ostatné preklady (po roku 1989), ktoré nespĺňajú ani minimálne kritériá umeleckého prekladu a obsahujú množstvo lexikálnych a syntaktických chýb. Machala upozorňuje, že Vilikovského štylisticky a jazykovo presné vyjadrovanie tak v nedôslednom preklade stráca svoje originálne čaro a esprit.

Ďalší zahraničný prispievateľ Charles Sabatos v štúdii „*Postmoderní Turek*“ v tvorbe Pavla Vilikovského a súčasné slovenské literatúre sleduje analógie medzi Chalupkovým *Turčinom Poničanom* a Vilikovského poviedkou *Slovo o Turčínovi*. Načrtol tiež historický exkurz do vnímania tureckého etnika v premenách času počnúc 16. storočím až do postmoderných čias. Okrem Vilikovského sleduje vykreslenie príbuzného motívu v poviedke Pavla Hrúza *Vavrín pre Vavrínca*.

Posledný zahraničný príspevok *Postmoderné tendencie v zbierke poviedok Čarovný papagáj a iné gýče* autorky Anastasie Vladimirovny Byriny významovo nadväzuje na text Ch. Sabatosu. Autorka sleduje Vilikovského preberanie notoricky známych spisovateľov,

diel a motívov svetovej literatúry (William Shakespeare, Sherlock Holmes atď.).

Najrozsiahlejší príspevok Tomáša Horvátha *Prepis detektívneho žánru u Pavla Vilikovského* sa začína literárnohistorickou prehliadkou autorov „vysokej“ literatúry, ktorí splatili svoju daň „nízkej“ literatúre prostredníctvom detektívneho žánru (Dostojevskij, Čapek, Nabokov, Eco atď.). Do tohto zástupu možno zaradiť i Vilikovského vďaka románu *Peší príbeh*. Horváth postupne aplikuje jednotlivé postuláty detektívky (*Knoxovo desatoro detektívky*) ako literárneho žánru na tento Vilikovského román. Zisťuje, že Vilikovský sa týmito zásadami neriadi a definuje koincidienciu medzi princípom náhody a racionalitou v rámci Vilikovského detektívky.

„*Byť doma a byť šťastný znamená totožnosť duše a miesta, ktorá nás vracia k pôvodnému pocitu súhry so sebou samým*“ (s. 137). Takto uvažuje Zora Prušková v štúdii *Ironické „arkádie“ Pavla Vilikovského*, v ktorom sleduje radikálnu premenu prostredia v autorových prózach. Kým obdobie šesťdesiatych rokov je pre Vilikovského typické harmonickým stretnutím rurálneho a civilizačného, už koncom sedemdesiatych rokov sa toto stáva ironickou transkripciou jej potencionálnych vecných súvislostí a významov. Na záver konštatuje: „*Podstatné však je, že v celom autorovom diele je krajina synonymom konvencie, a teda aj kultúry*“ (s. 141).

Slovo o Iljovi Muromcovi je ďalšia z radu explicitne intertextuálne ladených Vilikovského próz, ktorá sa stala predmetom príspevku Lenky Macsaliovej *Premena známej tváre vo Vilikovského Slove*. Po úvodnej charakteristike Ilju Muromca na základe adekvátnych prameňov sprístupňujúcich poetiku ruských bylín preukazuje Vilikovského dôvernú znalosť tohto kontextu, pomocou ktorého autor skonštruoval svoj vlastný príbeh. Macsaliová v závere konštatuje: „*V próze tak autor odkazuje nielen na tradovanú hrdinskú masku, ale vytvára k nej paralelnú súkromnú identitu, ukazuje jednu zo životných možností (Darovec) tohto hrdinu či už v naznačenom vzťahu k rodine, dedinskému ľudu alebo k svojej legende*“ (s. 155).

Posledný príspevok Gabriely Mihalkovej *K modifikáciám poviedkového žánru v tvorbe Pavla Vilikovského* sa koncentruje na poviedku *Viac než kedykoľvek*. Autorka si všíma prostriedky, ktorými Vilikovský lyrizuje svoj text. Sú to jednak opakovacie figúry, rovnako rytmizácia prózy na úrovni slov a viet. Všíma si tiež nespôľahlivosť Vilikovského rozprávača a to prostredníctvom jeho *Metodologickej poviedky*.

Štúdie zborníka *K dielu Pavla Vilikovského* chcú byť „spoľahlivými“ príležitosťami k uchopeniu, ale i pochopeniu Vilikovského opusov. Zároveň sú kultivovanými a reprezentatívnymi svedectvami súčasnej slovenskej literárnej vedy.

Mgr. Peter Tollarovič
Katedra slovenskej literatúry
a literárnej vedy FIF UK
Gondova 2
811 02 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: Tollarovic.Peter@gmail.com